

Rotterdam, 7 augustus 2023
Betreft: verkiezingsprogramma

Geachte programmacommissie,

Met de blik gericht op nieuwe verkiezingen dreigen we het beeld van de vorige Tweede Kamerverkiezingen te vergeten. Burgers met mondklappers wachtten voor de stembokjes op anderhalve meter van elkaar. Op de IC lagen 568 mensen met een Covid-19-besmetting. Zevenenveertig van hen overleden dezelfde dag. De coronacrisis maakte pijnlijk duidelijk dat Nederland onvoldoende is voorbereid op een grootschalige crisis. Deze harde les moet doorklinken in plannen voor een veilig en gezond Nederland. Het Pandemic & Disaster Center (PDPC) roept u daarom op om te investeren in de crisisbestendigheid van Nederland.

Onze kennisinfrastructuur als zwakke plek

Dat de coronacrisis Nederland zo hard raakte, hangt samen met onze kennisinfrastructuur. In de crisisbestrijdingen werd de kennis en onderzoekscapaciteiten van wetenschappelijke instellingen onvoldoende benut. De evaluaties van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OVV) bevestigen dit beeld. Zo stelt de OVV dat de advisering over coronamaatregelen te zwaar leunde op besmettingscijfers en ziekenhuisdata. Kwalitatieve data of inzichten uit niet-medische disciplines bleven grotendeels buitenbeschouwing. Dit beperkte het zicht op de neveneffecten van coronamaatregelen, zoals de negatieve invloed op sociale cohesie en het welzijn van burgers. Bovendien bleek de effectiviteit van maatregelen moeilijk te voorspellen zonder inzichten uit de gedragswetenschap. De maatregelen moesten immers menselijk gedrag beïnvloeden.

Ook in de voorbereiding op grootschalige gezondheids crises werden wetenschappelijke capaciteiten onvoldoende benut. Zo ontbrak er in de beginfase een kennisgefundeerd draaiboek voor een grootschalige gezondheids crisis. De crisisbestrijding in deze fase was daardoor grotendeels afhankelijk van het improvisatievermogen van de overheid en de zorg.

De OVV adviseert daarom om te investeren in de voorbereiding op langdurige maatschappij-ontwrichtende crises en alle relevante wetenschappelijke disciplines te betrekken bij crisisbeleid. Deze investering zal deels gericht moeten zijn op de kennisinfrastructuur.

Het OW adviseert immers om tijdens crisisbestrijding continu nieuwe scenario's en kwetsbare groepen in kaart te brengen. Dit vereist een solide kennisbasis. Het PDPC vraagt opnieuw uw aandacht voor deze aanbevelingen.

Huidig beleid schiet tekort

In reactie op de OVV, nam het demissionaire kabinet belangrijke maatregelen om de pandemische paraatheid te bevorderen. Bijvoorbeeld, een broodnodige structurele investering in pandemische paraatheid van €300 miljoen per jaar. Ook de oprichting van de Landelijke Functionaliteit Infectieziektebestrijding (LFI) en de versterking van de GGD'en zijn stappen in de goede richting. Dit zal leiden tot flexibel opschaalbare medische capaciteiten en betere infectieziekte monitoring.

Een substantiële investering in de kennisinfrastructuur bleef echter uit. De onderzoekssubsidies vanuit het beleidsprogramma pandemische paraatheid zijn nuttig. Echter, enkel projectfinanciering is een onvoldoende solide basis voor pandemische paraatheid. Kennis vergaren en verspreiden over de toekomstige dreigingen voor de volksgezondheid is een onmisbare nutsfunctie voor Nederland. Dit steunen op kortlopende onderzoeksprojecten creëert het risico dat de pandemische paraatheid verzwakt zodra de coronacrisis uit beeld is verdwenen.

Bovendien vereist crisisbestendigheid meer dan pandemische paraatheid. De overstromingen in Limburg in 2021 laten dit zien. Maar de overstromingen laten ook zien dat geleerde lessen kunnen uitmonden in crisisinfrastructuur, die toepasbaar is op verschillende crises. Zo konden alle patiënten van het VieCuri ziekenhuis binnen 10 uur overgeplaatst worden, dankzij het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding, dat is opgezet tijdens de coronacrisis.

Voor de kennisinfrastructuur zijn vergelijkbare initiatieven denkbaar. Bijvoorbeeld, de oprichting van een breed representatief cohort, waarmee de impact van crises en crisesmaatregelen onderzocht kan worden op zowel biomedisch, technisch als sociaal-maatschappelijk vlak. Daarnaast is het voor integrale advisering en onderzoek rondom crises belangrijk dat bestaande datastromen samenkomen in één datahub. Denk hierbij aan gezondheidsdata, maar ook klimaat- en waterdatabases. In de voorbereidende fase kan dit leiden tot meer accurate voorspellingsmodellen, terwijl in crisis de datahub realtime inzicht kan geven.

Toekomstige uitdagingen

Klimaatverandering zal Nederland voor meer grootschalige crises stellen. Extremer weer, met langdurigere overstromingen en periodes van droogte, oprukkende tropische ziekten en toename van zoönosen zijn realistische bedreigingen. Deze bedreigingen hebben bovendien onderling versterkende effecten.

Overstromingsmaatregelen, zoals wetlands, kunnen bijvoorbeeld de ruimte bieden voor ziekteverspreidende muggen. De kwetsbaarheid voor tropische ziekten zal daardoor toenemen. Inzichten in (voorkomen van) verspreiding van ziekteverwekkers in onze snel veranderende samenleving is daarom essentieel. Daarnaast vereisen effectieve beschermende maatregelen dat duidelijk is welke burgers het meest kwetsbaar zijn en welke maatregelen bij hen het meest effect hebben. Deze groep zal per bedreiging verschillen. Crisisbestendigheid vraagt dus de integrale samenkomst van kennis uit medische, technische en sociale aard.

Het Pandemic and Disaster Preparedness Center pleit daarom voor:

- Handhaving van de huidige structurele investeringen in paraatheid gedurende pandemieën en watergerelateerde rampen
- Investerings in een interdisciplinaire kennisbasis voor crisisbestendigheid en gedeelde kennisinfrastructuur, zoals een crisiscohort en een datahub
- Een interdepartementale en kennisgefundeerde beleidsagenda om crisisbestendigheid op ieder beleidsterrein te vergroten
- Samenbrengen van multidisciplinaire teams voor onderzoek naar complexe vraagstukken op het gebied van klimaat, infecties

Met hartelijke groet,

Mede namens Prof. Marion Koopmans, Prof. Bas Jonkman, Prof. Pearl Dykstra,

Dr. Anja Schreijer, Arts Maatschappij & Gezondheid

Medisch Directeur Pandemic & Disaster Preparedness Center

<https://convergence.nl/pandemic-disaster-preparedness/>